

พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร

Behavior use Social Media and Social Media Literacy Skills of Undergraduate Students Naresuan University

อพัชชา ช้างขวัญยืน*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร กลุ่มตัวอย่างคือ นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ลงทะเบียนรายวิชา 001226 วิถีชีวิตในยุคดิจิทัล จำนวน 170 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวรซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ ข้อมูลเบื้องต้นของนิสิต, พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. นิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ลงทะเบียนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ที่มีอายุ 19 ปี และกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 มีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่บ้าน/หอพัก ซึ่งมีประสบการณ์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์มากกว่า 4 ปี โดยนิสิตเข้าใช้งานสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉลี่ย 1-3 ชั่วโมงต่อครั้ง สื่อสังคมออนไลน์ที่นิสิตเข้าใช้งานบ่อย คือ Facebook โดยนิสิตใช้ Smartphone ในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์และใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อความเพลิดเพลินบันเทิง เช่น ดูหนัง, ฟังเพลง, เล่นเกมออนไลน์
2. ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ลงทะเบียนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.79$, $SD.=0.04$)

Abstract

This research was conducted to study the behavior and social media literacy skills of undergraduate students Naresuan University who enrolled ways of living in the digital age in the academic year 2018. The subjects of this study were 170 students randomly selected using the simple random sampling. Data were collected using the questionnaires divided into three parts were analyzed by frequency, percentage arithmetic mean and standard deviation.

* นิสิตปริญญาตรีสาขาศาสนาและสังคมศึกษา สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

The results showed that the following findings : the majority of users are female user. Aged range of the users is 19 years old and studying in the first year. The place that the students accessed was at their own residences. Students had more than 4 years experience using online social media. The average time spent was more than 1-3 hours. The social network that was mostly used was Facebook and device frequently used to connect social networks was Smartphone. The activities that students did most for entertainment such as watching a movie, listening to music, playing a game online etc.

Students' social media literacy skills was at a high mean value ($\bar{X}$) = 3.79, value standard deviation (S.D.) = 0.04.

บทนำ

สื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลต่อผู้เรียนเป็นอย่างมากต่อความคิด พฤติกรรม และวิถีชีวิตของคนเรา เด็กและเยาวชนนอกจากจะรับสื่อต่างๆ มากมายแล้ว ยังกลายมาเป็นผู้สร้างสื่อเอง จึงจำเป็นต้องมีทักษะชีวิตหลายด้าน เพื่อดำเนินชีวิตให้เหมาะสมและมีสุขภาพที่ดี ไม่ตกเป็นเหยื่อของสิ่งมอมเมาต่างๆ ที่มากับสื่อได้ง่าย ทักษะที่กำลังมีความสำคัญมากขึ้นทุกขณะ คือทักษะ “การรู้เท่าทันสื่อ” ซึ่งคือความสามารถใน “การอ่านสื่อออก เขียนสื่อได้” หรือ ความสามารถในการเข้าใจเนื้อหาที่สื่อเสนอ รู้จักแสวงหาข้อมูลหลายแหล่ง วิเคราะห์วิจารณ์ แยกแยะ คัดกรอง สามารถใช้ประโยชน์ และพัฒนาสื่อในแบบฉบับของตนเองได้ กระบวนการเท่าทันสื่อ ช่วยพัฒนาความคิด เป็นกระบวนการที่จำเป็นอย่างยิ่งในยุคนี้ เพื่อที่จะทำให้เด็กและเยาวชนทุกคนดำรงชีวิตที่ดีและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ หลายประเทศทั่วโลกได้พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนเรื่องการรู้เท่าทันสื่อทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้งการเรียนรู้ผ่านสื่อและกิจกรรมต่างๆ มากมาย (เข็มพร วิรุณราพันธ์, 2555) ซึ่งการรู้เท่าทันสื่อจะต้องเน้นไปที่การพัฒนาด้านความคิดหรือกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) คือ การคิด วิเคราะห์ วิจารณ์ หรือการคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้รับสารมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการรับ เลือก วิเคราะห์ ประเมิน แยกแยะ ตอบโต้แสดงความคิดเห็น

ต่อสื่ออย่างมีเหตุผล รู้ถึงผลกระทบของเนื้อหาสื่อว่ามีผลต่อพฤติกรรมได้ ซึ่งทำให้นักคลออ่านเนื้อหาสื่อและรู้เท่าทันมากยิ่งขึ้นถึงค่านิยมและทัศนคติที่แฝงมากับสื่อ และต้องทำความเข้าใจว่าเจตนาของเนื้อหาสื่อ คือ ผลประโยชน์และอำนาจ (บุผา เมษศรีทองคำ และ ดนุลดา จามจุรี, 2554) โดยการเรียนรู้เท่าทันสื่อมีเป้าหมายที่จะพัฒนา “การรู้เท่าทัน (Literacy)” ที่ต้องการการพัฒนาทั้งความเข้าใจแบบมีวิจารณญาณและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงสำหรับประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับเยาวชน ในการตีความและสร้างทางเลือกในฐานะผู้บริโภคสื่อ และรวมถึงเป็นผู้ที่สามารถผลิตสื่อด้วยศักยภาพที่ได้รับการพัฒนาส่งผลให้กลายเป็นผู้มีส่วนร่วมที่มีพลังอำนาจในสังคม (Oxstrand, 2009)

สังคมโลกในปัจจุบันกลายเป็นสังคมที่เป็นอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลข่าวสาร (ชัชวพันธ์ สันติเดช, 2546) ซึ่งสอดคล้องกับ สุภิญญา กลางณรงค์ (2556) ที่กล่าวว่า ในแต่ละวันข้อมูลข่าวสารที่เราได้รับนั้นมีมากมายมหาศาลทั้งเรื่องของสินค้า บริการ ค่านิยม ความเชื่อ ข่าวสาร กระทั่งเรื่องการเมือง ซึ่งหากไม่มีสติในการไตร่ตรอง เพื่อเลือกรับข่าวสาร และเชื่อไปเสียทุกเรื่องที่เรามั่นใจว่าจริง เราอาจโดนสื่อมากมายกล่อมด้วยข้อมูลเท็จจนขาดสติในการคิดวิเคราะห์ว่าสิ่งใดคือความจริง สิ่งใดคือความลวง ซึ่งสื่อที่อยู่รอบตัวเรานั้นมีอิทธิพลต่อทั้งความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมของคนเราโดยไม่จากความเจริญนี้ทำให้สังคมเกิดความหลากหลาย

ทางวัฒนธรรม ซึ่งเด็ก เยาวชนหรือวัยรุ่นจะต้องพบเจออยู่ตลอดเวลา ต้องคิดเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างไม่สิ้นสุดเพื่อให้สามารถปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว การคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปลูกฝังให้ผู้เรียน เพื่อฝึกการคิดเหตุผลซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกฝนความสามารถในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ฝึกความคิดอย่างมีเหตุผลและสามารถแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2553)

กลุ่มประชากรที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ส่วนใหญ่ยังคงเป็นกลุ่มเยาวชน (อายุ 15 – 24 ปี) แต่มีการขยายตัวของจำนวนผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ไปกลุ่มอื่นๆ อีกด้วย โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กผู้สูงอายุ และจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559) เยาวชนไทยที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยยังมีความรู้เท่าทันสื่อไม่เพียงพอหรือยังคงถูกครอบงำทางความคิดโดยสื่อมากขึ้น (เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, 2540, กฤษณา พิมลแสงสุริยา และคณะ, 2552) และกลุ่มเยาวชนไทยยังขาดวุฒิภาวะ ขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เนื้อหาที่มากับสื่ออย่างเหมาะสม ยังขาดทักษะในการอ่านและเขียนสื่อได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นจึงมีโอกาที่จะตกเป็นเหยื่อของการปลูกฝังความเชื่อตามสื่อที่เสนอ แม้ว่าจะมีความสามารถทางวิชาการในระดับดีก็ตาม (วรวิทย์ คุรุจิต และ ฉัตรฉวี คงดี, 2554, มุลนิธิ อินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย, 2555) ซึ่งประเทศฝรั่งเศสประชาชนมีปัญหาในการรู้ทันสื่อเหมือนไทยเหมือนกัน แต่ความน่าเป็นห่วงน้อยกว่าไทย เพราะฝรั่งเศสมีระบบการศึกษาที่เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คนฝรั่งเศสชอบคิด ชอบโต้แย้ง ชอบวิพากษ์วิจารณ์ ชอบใช้เหตุผลมากกว่าและผลกระทบด้านลบจากอินเทอร์เน็ตที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเยาวชนทั้งในด้านสภาพร่างกายและสภาพจิตใจ ซึ่งสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากการไม่มีความรู้และทักษะเท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต (นภินทรศิริไทย, 2547; สุวรรณคำมัน, 2551; ประพิมพ์

พรรณ สุวรรณภู, 2552; พิระชญา วีระสุขโช, 2555; ศรีดา ดันทะอธิพานิช, 2555)

สถาบันระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยมีความจำเป็นต้องสร้างคุณภาพของการศึกษาของตนเองโดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ Computing & ICT literacy ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร Career & learning skills ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารกับผู้คนทั่วโลกได้อย่างรวดเร็ว และสามารถสืบค้นหรือเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศจากทั่วโลกได้ด้วยเหตุนี้เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จึงกลายเป็นแหล่งความรู้ขนาดใหญ่สำหรับผู้เรียน ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายทางสังคมออนไลน์นี้ยังเป็นการเพิ่มทักษะการคิด ทั้งนี้ในกรอบแนวคิดการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ยังได้กล่าวถึง ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยีโดยให้ผู้เรียนตั้งประเด็นคำถามสำคัญที่จะนำไปสร้างเป็นจุดเน้นในการแก้ไขปัญหาหาตามสถานการณ์ที่เหมาะสมและดีที่สุด การแก้ปัญหาที่มีความแตกต่างกัน สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์และเชื่อมโยงระหว่างข้อมูล รวมทั้งการตีความหมายและให้ข้อสรุปที่อยู่บนพื้นฐานการวิเคราะห์ที่มีความน่าเชื่อถือและการสะท้อนผลได้อย่างมีวิจารณญาณบนพื้นฐานแห่งประสบการณ์และกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนจำเป็นต้องมีการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเพื่อการวิจัยการจัดองค์กร การประเมินและการสื่อสารทางสารสนเทศ การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและการสร้างเครือข่าย รวมทั้งการเข้าถึงสื่อทางสังคม (Social Media) ได้อย่างเหมาะสม (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, อธิป จิตตฤกษ์, 2554, วิจารณ์ พานิช, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับ Sanyawiwat (2005) ที่กล่าวว่า สถาบันการศึกษามีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้และทักษะต่างๆ ดังนั้นการปลูกฝังทักษะการ

รู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตจึงเป็นบทบาทของสถาบัน การศึกษาตามกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ด้วย เหตุนี้การศึกษาทำความเข้าใจบทบาทของบุคคลและ กลุ่มบุคคลดังกล่าวในการเสริมสร้างทักษะการรู้เท่า ทันสื่ออินเทอร์เน็ตของเยาวชนจึงมีความสำคัญใน การกำหนดบทบาท หน้าที่ ความร่วมมือเพื่อพัฒนา และเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตให้ แก่เยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ซึ่งสถาบันบันการศึกษาควรร่วมมือกันในการปลูกฝัง ทักษะในการคิดเชิงวิเคราะห์ การประเมินความน่าเชื่อ ถือของแหล่งข้อมูล ควบคู่ไปกับการเตือนให้เยาวชน ตระหนักถึงความเสี่ยงจากการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต เพราะครอบครัวเป็นกลุ่มปฐมภูมิที่มีอิทธิพลต่อการ หล่อหลอมความคิดและพฤติกรรมของเยาวชนมาก ที่สุด (Meksithongkham&Singsangob, 2009) การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับ เยาวชนในยุคปัจจุบัน หากรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ แล้วจะทำให้เกิดประโยชน์ในกระบวนการสอนและการ เรียนรู้ ทำให้ความรู้ที่เสริมพลังพลเมืองในอนาคต ทำให้ความเข้าใจอย่างมีเหตุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้สังคมที่มีการรู้เท่าทันสื่อเน้นการพัฒนาสื่อที่มี เสรีภาพ เป็นอิสระ และหลากหลายจากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญในการศึกษาพฤติกรรมและ ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคม ออนไลน์ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. เพื่อศึกษาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ออนไลน์ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาพฤติกรรมการใช้ สื่อสังคมออนไลน์และทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนิสิต ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร” มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นิสิต มหาวิทยาลัยนเรศวรที่ลงทะเบียนเรียนในหมวดวิชา ศึกษาทั่วไป

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นิสิต ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ลงทะเบียน รายวิชา 001226 วิถีชีวิตในยุคดิจิทัล โดยใช้วิธีการสุ่ม อย่างง่าย 1 ห้องเรียน จำนวน 170 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับชั้นปี

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ออนไลน์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัย นเรศวร

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

แบบสอบถามพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัย นเรศวรซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ ข้อมูลเบื้องต้นของนิสิต, พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และทักษะการรู้เท่า ทันสื่อสังคมออนไลน์มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบ คุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำมากำหนดประเด็นและข้อคำถามเพื่อจัดทำ เป็นต้นแบบของแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรม การใช้สื่อสังคมออนไลน์และทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ออนไลน์ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร

2. นำแบบสอบถามผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญทางด้านการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ

สอบความตรงเชิงเนื้อหา และความถูกต้องของภาษา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ นำผลที่ได้มาหาค่า IOC ในแต่ละประเด็นคำถาม

3. ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามและจัดทำเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมและทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามออนไลน์เกี่ยวกับพฤติกรรมและทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร จากกลุ่มตัวอย่าง นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 001226 วิถีชีวิตในยุคดิจิทัล จำนวน 170 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพฤติกรรมและทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ลงทะเบียนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป รายวิชาวิถีชีวิตในยุคดิจิทัลที่ตอบแบบสอบถามออนไลน์จากจำนวน 170 คน โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์และพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์วิเคราะห์ผลได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะทางประชากรศาสตร์และพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์

รายการประเมิน		จำนวน	ร้อยละ
1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์			
1.1 เพศ	ชาย	66	38.8
	หญิง	104	61.2
1.2 อายุ	18 ปี	44	25.9
	19 ปี	80	47.1
	20 ปี	39	22.9
	21 ปี	6	3.5
	22 ปีขึ้นไป	1	0.6
1.3 ระดับชั้นปี	ชั้นปีที่ 1	127	74.7
	ชั้นปีที่ 2	43	25.3
พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์			
1.1 สถานที่ที่ใช้ทำงาน	บ้าน/หอพัก	168	50.1
1.2 ประสบการณ์การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์	มากกว่า 4 ปี	150	88.2
1.3 ระยะเวลาในการใช้สื่อสังคมออนไลน์โดยเฉลี่ยต่อครั้ง	1-3 ชั่วโมง	57	33.5
1.4 สื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ทำงานบ่อย	Facebook	111	21.2
1.5 อุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์	Smartphone	106	62.4
1.6 วัตถุประสงค์ในการเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์	เพื่อความเพลิดเพลิน บันเทิงต่างๆ	97	73.5

จากตารางที่ 1 พบว่า จากลักษณะทางประชากรศาสตร์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 19 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 ซึ่งมีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด โดยเข้าใช้งานที่บ้าน/หอพัก มีประสบการณ์การใช้งานมากกว่า 4 ปี ใช้สื่อสังคมออนไลน์โดยเฉลี่ยต่อครั้ง 1-3 ชั่วโมง และใช้ Facebook บ่อยที่สุด โดยใช้ Smartphone เพื่อความเพลิดเพลิน

บันเทิงต่างๆ

นิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ลงทะเบียนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป รายวิชาวิถีชีวิตในยุคดิจิทัลที่ตอบแบบสอบถามออนไลน์จากจำนวน 170 คน โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์วิเคราะห์ผลได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	SD.	ระดับความคิดเห็น
1.	ทักษะการเข้าถึงสื่อ	3.80	0.05	มาก
2.	ทักษะการวิเคราะห์	3.91	0.04	มาก
3.	ทักษะการประเมินค่าสื่อ	3.69	0.13	มาก
4.	ทักษะการสร้างสรรค์	3.69	0.03	มาก
5.	ทักษะการมีส่วนร่วม	3.86	0.10	มาก
	ค่าเฉลี่ย	3.79	0.04	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.79, SD.= 0.04)โดยระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ทักษะการวิเคราะห์ ($\bar{X}$ =3.91, SD.= 0.04)รองลงมา คือ ทักษะการมีส่วนร่วม ($\bar{X}$ =3.86, SD.= 0.10)และระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ทักษะการประเมินค่าสื่อ ($\bar{X}$ =3.69, SD.= 0.13) และทักษะการสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ =3.69,SD.= 0.03) ตามลำดับ

เข้าใช้งานสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉลี่ย 1-3 ชั่วโมงต่อครั้ง สื่อสังคมออนไลน์ที่นิสิตเข้าใช้งานบ่อย คือ Facebook โดยนิสิตใช้ Smartphone ในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์และใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อความเพลิดเพลินบันเทิง เช่น ดูหนัง, ฟังเพลง, เล่นเกมออนไลน์

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ลงทะเบียนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป รายวิชาวิถีชีวิตในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.79, SD.= 0.04)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า นิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ลงทะเบียนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป รายวิชาวิถีชีวิตในยุคดิจิทัลที่ตอบแบบสอบถามออนไลน์จากจำนวน 170 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ที่มีอายุ 19 ปี และกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 ส่วนใหญ่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่บ้าน/หอพัก ซึ่งมีประสบการณ์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์มากกว่า 4 ปี โดยนิสิต

อภิปรายผล

จากการวิจัยพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตปริญญาตรี ผู้วิจัยได้นำเสนอการอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัย

นเรศวร ที่ลงทะเบียนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป รายวิชา วิชาชีวิตในยุคดิจิทัลที่ตอบแบบสอบถามออนไลน์จาก จำนวน 170 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่มีอายุ 19 ปี และกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 ส่วนใหญ่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่บ้าน/หอพัก ซึ่งมีประสบการณ์ในการใช้ สื่อสังคมออนไลน์มากกว่า 4 ปี โดยนิสิตเข้าใช้งานสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉลี่ย 1-3 ชั่วโมงต่อครั้ง สื่อสังคมออนไลน์ที่นิสิตเข้าใช้งานบ่อย คือ Facebook โดยนิสิต ใช้ Smartphone ในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์และ ใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อความเพลิดเพลินบันเทิง เช่น ดูหนัง, ฟังเพลง, เล่นเกมออนไลน์ บรรทัดฐานของกลุ่มผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ยังช่วยสร้างความไว้วางใจ (Trust) ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับความสัมพันธ์ในสังคมของการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน กล่าวคือ ความสัมพันธ์จะเข้ามาเป็นตัวกำหนดในเรื่องของแรงจูงใจในการใช้งาน เพื่อพูดคุยในเรื่องที่มีความสนใจหรือการแลกเปลี่ยนทัศนคติตลอดจนการชี้แนะระหว่างเพื่อนในวัยเดียวกัน (Cheung, & Lee, 2010; Chow, & Chan, 2008) ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิศมัย งามมุงคลพิพัฒน์ (2558) ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของ นิสิตหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ผลการวิจัยพบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการใช้งาน เครือข่ายสังคมออนไลน์ 4 ปีขึ้นไป สถานที่ที่นิสิตเข้าใช้งานมากที่สุดคือ พักอาศัย และ อุปกรณ์ที่นิสิตใช้เชื่อมต่อ เครือข่ายสังคมออนไลน์มากที่สุด คือ Smartphone เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่นิสิตเข้าใช้งานมากที่สุด คือ Facebook และสอดคล้องกับงานวิจัยของภาณุวัฒน์ กองราช (2554) ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของวัยรุ่นในประเทศไทย : กรณีศึกษา Facebook พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายมีอายุระหว่าง 19 ถึง 21 ปีมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีอัตราการใช้บริการ 1-5 ครั้งต่อสัปดาห์ในการใช้แต่ละครั้งใช้เวลา 1 ถึง 3 ชั่วโมง

ต่อครั้ง โดยที่ส่วนใหญ่เคยใช้บริการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่มีใน Facebook ซึ่งประกอบไปด้วยการโต้ตอบบนกระดานสนทนา การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ การเล่นเกม การตอบคำถามการแบ่งปันรูปภาพการแบ่งปันวิดีโอ การค้นหาเพื่อนเก่าการส่งข้อความการร่วมแสดงความคิดเห็นการชอบ Like

2. ผลการวิเคราะห์ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, $SD = 0.04$) ซึ่งในปัจจุบันนั้นหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้เห็นถึงความสำคัญ จึงมีการเติมเต็มแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ ที่เน้นให้ผู้บริโภคสื่อฯ วิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากสื่อ ได้อย่างรู้เท่าทัน ซึ่งต้องพัฒนาทักษะเหล่านี้ตั้งแต่เด็กจนโต ทั้งในระบบการศึกษา และการส่งเสริมให้ผู้บริโภคได้เรียนรู้ตลอดชีวิต (สุภิญญา กลางณรงค์, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัยของ David Buckingham (2004) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อของเด็กและวัยรุ่น (The Media Literacy of Children and Young People) โดยเด็กและวัยรุ่นในปัจจุบันมีการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อมากกว่าในอดีต และยังมีมากกว่าพ่อแม่ของพวกเขาเองและผลของการศึกษา พบว่าเด็กมีความสามารถในการเข้าถึงทุกสื่อที่มีเนื้อหาสาระตรงกับความต้องการ รวมทั้งสามารถหลีกเลี่ยงเนื้อหาที่ไม่ตรงกับความต้องการได้เพื่อให้ได้ประโยชน์ตรงตามความต้องการ เด็กและวัยรุ่นมีความเข้าใจในภาษาหรือเข้าใจความหมายต่างๆ จากภาพที่ให้เห็น สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างเรื่องที่แต่งขึ้นสร้างหรือจินตนาการได้ ซึ่งเป็นผลมาจากพัฒนาการทางความคิดและพัฒนาการทางสังคมที่เติบโตไปตามช่วงวัย รวมทั้งยังสามารถทำการตัดสินใจอย่างวิพากษ์วิจารณ์ และใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการสร้างเนื้อหาเพื่อสื่อสาร และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพนม คล้าญา (2559) ได้ศึกษาการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนักเรียนมัธยม พบว่า นักเรียนมัธยมตอนปลายเข้าถึง ทำความเข้าใจ วิเคราะห์และประเมินเนื้อหาสื่อดิจิทัลได้ดีกว่ามัธยมตอนต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการศึกษาพฤติกรรมและทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตปริญญา ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาเรื่องความรู้เท่าทันสื่อในทุกช่วงของวัยอาจจะเป็นกลวิธีที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการปิดกั้นหรือการป้องกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาสังเกตพฤติกรรมการใช้สื่อและรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวัน
2. ควรมีการศึกษาการคิดวิจารณ์ญาณหรือการคิดเชิงวิพากษ์ในการรู้เท่าทันสื่อที่มีผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของอาจารย์ประจำรายวิชา การวิจัยทางเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาชั้นสูง ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการทำงานวิจัย และแนวทางในการทำงานวิจัย จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุจโรจน์ แก้วอุไร อาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กาญจนา เขียววิทย์การ, อาจารย์พิทักษ์ ปานเปรม อาจารย์ประจำภาควิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรเป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการทำการประเมิน และให้ข้อเสนอแนะในต่าง ๆ

ขอขอบคุณ คณาจารย์ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป และนิสิตทุกคนที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาวิถีชีวิตในยุคดิจิทัล มหาวิทยาลัยนเรศวร ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับงานวิจัยฉบับนี้ กระทั่งงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงจะมีจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอขอบและอุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจไม่มากนักน้อย

เอกสารอ้างอิง

กฤษณา พิมลแสงสุริยา และคณะ. (2552). ปกป้องเด็กจากภัยโลกออนไลน์หน้าที่ใครต้องรับผิดชอบ. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

เข็มพร วิรุณราพันธ์. (2555).รู้เท่าทันสื่อ ICT. (พิมพ์ครั้งที่ 1).กรุงเทพฯ : เอเชีย แปซิฟิคออฟเซ็ท จำกัด.

ชัชวรินทร์ สันติเดช . (2546). พฤติกรรมในการแสวงหาข้อมูล ความสามารถในการใช้ และประโยชน์ที่ได้จาก เทคโนโลยีสารสนเทศของประชาชนที่เข้ารับการอบรมหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร : ฐานข้อมูล วิทยานิพนธ์ไทย.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). 80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ : แดเน็กซ์ อินเตอร์ คอร์ปอเรชั่น.

ดนุลดา จามจุรี และบุผา เมฆศรีทองคำ. (2554). การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ: วิถีทางในการสร้างพลังการรู้เท่าทัน. วารสาร นักบริหาร Executive Journal. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. 31(2),63-69.

นภินทร ศิริไทย. (2547). ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพภูมิคุ้มสุขภาพที่ดีสำหรับเด็กและเยาวชนในการ พัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพสู่หลักสูตรในระบบและนอกระบบการศึกษาของไทย. หน้า 55- 64. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

ประพิมพ์พรรณ สุวรรณภูมิ. (2552). ผลกระทบของอินเทอร์เน็ตต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของเด็กและนักศึกษา ระดับปริญญาตรี: กรณีศึกษากรุงเทพมหานครร่วมกับสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ภาณุวัฒน์ กองราช. (2554). **พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของวัยรุ่นในประเทศไทย : กรณีศึกษา Facebook**. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, (บริหารเทคโนโลยี). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนวัตกรรมการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พนม คล้ายยา. (2559). การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนักเรียนมัธยม. **วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์**. 20(1), 46-47.
- พระชญา วีระสุขโข. (2555). **กฎหมายเกี่ยวกับ Phishing Scam การหลอกลวงบนอินเทอร์เน็ต**. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และศูนย์สร้างสุขสำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- พิศมัย หาญมงคลพิพัฒน์. (2558). **พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนิสิตหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน**. ในการประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 (น. 1490-1500). สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย. (2555). **ท้นสื่อ ICT โครงการเด็กไทยรู้เท่าทันสื่อ**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2560, จาก <http://www.inetfoundation.or.th/icthappy/index.php?act=media>.
- วรัญญู ครุจิต และ ฉัตรฉวี คงดี. (2554). **การสำรวจการเรียนรู้การสอนความรู้เท่าทันสื่อในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย**. คณะนิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีปทุม, แผนงานสื่อ.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรืองและอชิป จิตตฤกษ์. (2554). **ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21** แปลจาก 21st Century Skills: Rethinking How Students Learn. แหล่งที่มา <http://openworlds.in.th/books/21st-century-skills/>
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ศรีดา ตันทะอชิพานิช. (2555). **ภัยแฝงออนไลน์ อินเทอร์เน็ตสร้างสรรค์และปลอดภัย**. มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนา ไทยและ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สุภิญญา กลางณรงค์. (2556). **รู้จักสื่อสิทธิ**. **วารสารสำหรับผู้บริโภคสื่อวิทยุ โทรทัศน์**. สำนักงาน กสทช. 1(6), 2.
- สุวรรณี คำมัน. (2551). **รายงานการศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวโน้มบริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและ สังคมไทยภายใต้ กระแสโลกาภิวัตน์ด้านสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.
- เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์. (2540). **การวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอเรซีของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cheung, C.M.K., Chiu, P.Y., & Lee, M.K.O. (2010). "Online social networks: Why do students use Facebook?." *Computers in Human Behavior*. 27(4), 1337-1343.

- Chow, W. S., & Chan, L. S. (2008). "Social network, social trust and shared goals in organizational knowledge sharing." *Information and Management*. 45(7), 458-465
- David Buckingham. (2004). 'Children and new media', in L. Lievrouw and S. Livingstone (eds.) *Handbook of New Media* 2nd edition, London: Sage, pp. 75-91
- Meksithongkham, B. & Singsangob, A. (2009). *The situation of using internet media of Thai children and youth at various stages of age*. Bangkok : National Research Council of Thailand. (In Thai)
- Oxstrand, B. (2009). *Media Literacy Education- A Discussion about Media Education in the Western Countries, Europe and Sweden*. Paper presented at the Nordmedia 09 Conference in Karlstad University. Sweden.
- Sanyawiwat, S. (2005). *Trisadee-Sangkom-witaua : Nea ha-la-neawkarn-chai-prayod* . 12th ed. Bangkok : Chulalongkorn University Printing. (In Thai)